

Positieve kanten 2e fase Arbowet

In het NRC Handelsblad van 14 januari 1988 schreef Anina Pennnders een artikel over de teleurstellende resultaten die worden geboekt met de uitvoering van de nieuwe Arbeidsomstandighedenwet. 'Het realiseren van zichtbare, meetbare verbeteringen in de arbeidsomstandigheden binnen een bedrijf vergt veel voorbereiding en is een zaak van lange adem,' zoals Directeur-Generaal van de Arbeid, ir. A.J. de Roos, stelde. Tevens wordt melding gemaakt van zorgwekkende kostenplaatjes, die van werkgeverszijde worden gepresenteerd.

Het is inderdaad voor te stellen, dat het invoeren en evenwichtig hanteren van de Arbowet, zonder de economische positie van de bedrijven al te zeer aan te tasten, veel overleg en inspanning op verschillende gebieden vergt. Daarbij moet men echter in het oog houden dat het uiteindelijke doel is te komen tot concrete verbeteringen van de arbeidsomstandigheden. De inspanningen op dit gebied dienen dan ook ruime aandacht te krijgen en waar mogelijk te worden gestructureerd. Het komen tot verbeteringen tegen haalbare kosten is hierbij het doel. Onze visie op dit gebied wordt hier nader toegelicht.

In vele bedrijven zullen werknemers en werkgevers het in de ondernemingsraden erover eens kunnen worden op welke plaatsen de arbeidsomstandigheden dienen te worden verbeterd. De wenselijkheid tot verbeteringen kan nog worden ondersteund door metingen waaruit blijkt dat de wettelijke grenswaarden voor de gezondheid kunnen en zullen worden overschreden. Zodra men de zaak moet invullen, ontstaan de problemen. De Arbeidsinspectie geeft maar voor enkele branches globale richtlijnen, die berusten op de bestaande kennis en middelen. Nadere uitwerking met kennis en interpretaties van het bedrijf en de installateur is steeds noodzakelijk. De werkgever berekent de kosten van een aangeboden ad hoc-oplossing, gebaseerd op al bestaande situaties en technieken. De oplossing is vaak beperkt effectief of onbetaalbaar en daardoor onuitvoerbaar en onredelijk.

En hiermee is een onoplosbaar arboconflict gevormd. Onoplosbaar? Volgens ons juist niet. Tenslotte weet men welk probleem er is en men weet dat de bestaande middelen onbetaalbaar zijn. Voor het gesignaleerde probleem zal dus een nieuwe of verbeterde oplossing ontwikkeld moeten worden, die het optimum tussen effect en kosten moet zijn. Net als bij iedere

ontwikkeling vormen creativiteit, inventie, nieuwe producten of aanpassingen en goede hulpmiddelen de sleutel voor het vinden van nieuwe oplossingen. Bij het zoeken van deze oplossingen zal niet alleen naar de arbeidsomstandigheden, maar ook naar de samenhang met verbeteringen op het gebied van de produktiviteit, energie en afvalstromen moeten worden gekeken. Zo kan het nodig zijn het arbeids- en productieproces te verbeteren, zodat grondstoffen beter worden benut terwijl werknemers niet overmatig worden blootgesteld. De kosten behoeven hierbij niet per se toe te nemen, omdat deze worden terugverdiend door de besparing op grondstoffen, energiekosten, produktiekosten of andere bedrijfskosten.

A. Een voorbeeld hiervan is het afvoeren van dampen, die vrijkomen bij het lassen van polyester doek in zeilmakerijen. De damp is irritant. Als oplossing werden hiervoor ventilatiesystemen aangeboden, waarmee plaatselijk 10 000 kubieke meter lucht per uur extra moest worden afgevoerd en verversd. Na een analyse van de bron bleek, dat met een ontwikkelde meebewegende plaatselijke afzuiging 100 kubieke meter lucht per uur voldoende was om de dampen af te voeren. De investering en het energiegebruik voor luchtverversing waren hierbij lager dan van de oorspronkelijke oplossing.

B. Een ander voorbeeld laat zien, dat zowel het effect, als de gebruiksvriendelijkheid en de kosten van een beschermende maatregel door een ontwikkeling kunnen verbeteren. Het betreft de arbeidssituatie van lassers. 95% van de lassers ademt lasrook in met 2 tot 10 maal te hoge concentraties. Afzuigsystemen blijken in de praktijk tussen geen en een factor 2 verbetering te geven, afhankelijk van vooral de juiste plaatsing. Het steeds juist plaatsen wordt door lassers als belastend en onwerkbaar ervaren en vertraagt de produktie. Voor een goede bescherming is het noodzakelijk, dat de lasrook niet naar de lasser stroomt. Afzuiging is dan onlogisch. Blazen is veel krachtiger. Een in ontwikkeling zijnde, draagbare, blazende voorziening voor lassers blijkt dan ook niet alleen ruimschoots een factor 10 verbetering te geven, maar zal bovendien 5 tot 10 maal zo goedkoop worden dan afzuiging.

C. Een derde voorbeeld betreft de produktie van kunstzijde, waarbij schadelijke zwavelkoolstof vrijkomt. Werkgever en werknemers wilden de concentraties verminderen door afzuiging toe te passen. De vraag was echter: waar komt nu de grootste hoeveelheid zwavelkoolstof vrij? Met de gaswolks scanner kon de verspreiding in de ruimte zichtbaar worden gemaakt. Hieruit bleek dat de lucht die uit de uitdampuimte over de vloer stroomde de grootste bijdrage aan de verontreiniging leverde. De aanvullende afzuigvoorzieningen zijn hier dus niet, zoals gebrui-

kelijk aan het plafond aangebracht, maar juist bij de vloer. Minder investering en geringer energiegebruik leidden het gevolg.

Bij al deze voorbeelden vormen de investerings- en/of bedrijfskosten van de gekozen oplossing een fractie van de kosten van eerder voorgestelde oplossingen, waarbij werd uitgegaan van de bestaande kennis of stand der techniek. Het effect van de oplossingen is bovendien meestal groter.

Het besef dat de stand der techniek iedere dag in beweging is en zich wijzigt, ook ten behoeve van de arbeidsomstandigheden, zal meer moeten doorringen. Per branche en soort werk zijn de problemen bij velen dezelfde, zodat een oplossing nooit voor één bedrijf ontwikkeld wordt. Hierbij zullen de bedrijven die nieuwe oplossingen aanbrengen moeten beseffen, dat zowel de leverancier als de gebruiker van deze nieuwe oplossingen risico lopen. Daarom is het aan te raden dat groepen bedrijven gezamenlijk met onderzoekers oplossingen bedenken, uitwerken, optimaliseren en ook beproeven om niet alsnog voor onaangename verrassingen te komen. De resultaten kunnen dan per branche bekendgemaakt worden, zodat ieder van de inspanningen kan profiteren, ter verbetering van de eigen arbeidsomstandigheden, produktie en energiegebruik.

De onderzoekinstellingen zijn er klaar voor. De bedrijven moeten echter, zo mogelijk met de branche-organisatie, de volgende stap doen. Daarbij geldt nog steeds: samen praten over de aanpak zal uw bedrijf(stak) de kop niet kosten. Dure, weinig effectieve investeringen wel. Met zo'n plan van aanpak is al snel bekend, wat de kosten en de baten zullen zijn. De overheid zorgt via de verschillende subsidiemogelijkheden ook voor de nodige ondersteuning. De Arbowet is de motor, die het proces in beweging heeft gezet. We moeten echter zelf sturen. Onze ervaring is, dat dan verrassende verbeteringen tot stand kunnen worden gebracht. Verbeteringen, die zich niet beperken tot de werkplek. Het kritisch nadenken over productieproces en werkwijze stimuleert de creativiteit. Niet zelden leidt dit tot vernieuwde bedrijfsinzichten, die een effectiever verbruik van energie en grondstoffen tot gevolg hebben, de produktiviteit verbeteren en nieuwe horizonnen in zicht brengen. Misschien zijn wij onverbetereerbare optimisten, maar wij hebben toch gemeend ook een positief geluid omtrent de verbetering van arbeidsomstandigheden te moeten laten klinken.

M. Dubbeld en B. Knoll

Medewerkers afdeling Binnenmilieu
MT-TNO Delft

(door redactie ingekort)